

Ярослав ФЕДОРЧУК: «Справжній інтелігент здатний на самопожертву»

Ярослав ФЕДОРЧУК твердий і неупусливий у своїх переконаннях. Рідна земля для нього – святиня, українськість – глибинна сутність душі. Не говорити про любов до народу, а ненастанно працювати задля його розвою та європейського добробуту – таке життєве кредо вихідця з багатодітної селянської родини, який захистив кандидатську дисертацію й написав понад 60 наукових праць. Малолітній в'язень гітлерівської Німеччини знає, що таке свобода, й повсякчас, надто ж нині, бореться за неї. Волинянин за походженням рік у рік досліджує історію непростих українсько-польських взаємин. Уміння обстоювати істину, не поступатися власним баченням минулого та сьогодення засвідчили і повсякденна дослідницька праця Ярослава Федорчука, і його ґрунтовне підсумкове дослідження «Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років» (Луцьк: Твердиня, 2012) та художньо-документальна діалогія «Волинянин».

— У широкоформатному двокнижжі «Волинянин» ви багато сторінок відвели спогадам про батька, яскраво змалювали його важкий, типовий для багатьох, життєвий шлях.

— Мій батько пройшов довгу, воістину мученицько-подвижницьку дорогу українського селянина. Знав порядки царської Росії, відчув зневагу до українця пихатих польських окупантів, був свідком кривавого розгулу перших «советів»... За всіх цих тяжких умов не став плебеєм, і нікому не вдалося знищити його незалежну натуру, знівечити душу. Батько був справжнім інтелігентом – від народження, за вдачею, народною природою. Інтелігенти всі, в кого НЕ знівечені душі. Душі чисті, тверді, полум'яні. Не стати плебеєм – ось що важливо сьогодні. Інтелектуальну спільноту треба повсякчас і гуртувати, і підтримувати. Саме інтелігенція плекає ті моральні та духовні цінності, які нині так потрібні суспільству. Назву лише деякі: не брехати, не лукавити, не крутити своєю совістю... Інтелігентність – це ставлення до людей. А потім уже знання. Точніше так: мають бути гармонійно поєднані духовність, знання, а також бажання діяти. Не скавувати, не пускати сльозу: як усе погано... Це найлегше. Потрібно щодня працювати.

— Жорсткі критерії...

— Свої знання я завжди намагався використати з найбільшою користю для людей. Скрізь, де працював, – і на потужних нафтопромислах, коли був виконробом, головним механіком та головним інженером, і пізніше, коли, захистивши кандидатську дисертацію, на різних посадах дбав про соціально-економічний розвиток Івано-Франківщини. Підходив до кожної справи творчо. Це теж, до речі, важлива риса інтелігентів. А ще – тяга до знань, не пов'язаних із фахом. Скажімо, я закінчив Львівський по-

літехнічний інститут, але багато часу віддавав і віддаю нині вивченню історії України, насамперед рідної Волині.

Інтелігентність – це також уміння оцінювати свої можливості, самокритично дивитися на себе, робити те, що вмієш. Якщо Бог дав нахили не лише наукові, творчі, а й організаторські, то чому їх не застосовувати з користю для загального добра? До речі, саме ті, хто вважає себе інтелігентом, часто-густо уникають повсякденної, рутинної, але завжди необхідної роботи. А ось давньогрецькі поети були авторитетними фінансистами, давньоримські філософи також не цуралися державної служби. За їхньої діяльності вона гуманізувалася, набувала інтелектуального потенціалу, ставала справді ефективною. Саме інтелігенція відіграє велику роль у знаходженні правильних рішень.

— Тут, Ярославе Петровичу, завжди постає давня, як світ, проблема вибору. Хто не хотів би усамітнитися у вежі зі слонової кістки, милуватися сходом сонця й писати вірші? Я не проти мистецтва для мистецтва, та все ж... Нині, як і за Тараса Шевченка чи Івана Франка, потрібен «вогонь в одежі слова». Дилема однозначна: або демократична Україна, або тоталітарна країна, або рабство, або боротьба за свою свободу й за право бути людьми.

— Саме так. Інтелігенція й політика – не взаємозаперечні поняття. Та й хіба політика – не суспільна діяльність? Хіба інтелігенція, прикриваючись гаслами про високе мистецтво, повинна віддати сферу політики нездарам, злодіям, убивцям? Якщо так, то які ж то інтелігенти? Раб ніколи не може бути інтелігентом. Треба бути вільним. А за свободу необхідно боротися.

Безперечно, кожен митець має право на власну позицію. Але яку? Час потребує дій. Інакше творча еліта може втратити найголовніше для неї – сво-

боду. Називають себе інтелігентами, а живуть самі для себе, варяться у власному соку, відгороджуються від світу хибними поняттями про інтелігентність. Згадаймо 1917 рік. Тоді інтелігенція трималася подалі від подій. І що? Справи вершили пройдисвіти. Одних інтелігентів вони розстріляли, других вислали за кордон, а решту або погнали до Сибіру, або на місцях розтоптали їхню гідність. Українські інтелігенти діяли активніше, утверджували національні цінності, та все одно було більше розмов, ніж реальної праці, боротьби. Згадаймо Михайла Грушевського, Володимира Винниченка... Через роки їхні помилки повторили рухівці: знову-таки все звели до мітингів, прапорів, гасел, мрій. Тим часом справжній інтелігент здатний на самопожертву. А що нині маємо? Розмови, дискусії... Що то за інтелігент без самоповаги, відстоювання істини чи то в науці, чи то в освіті? Без принципів, поза принципами, звичайно, розумними, інтелігентності немає й не може бути. Що ти за інтелігент без бажання служити своїм ближнім, народу? Яке твоє ставлення до нації? Навіть не згадуєш про неї? Не може бути людина щасливою, не маючи своєї батьківщини.

Ми повинні разом відстоювати добро й протистояти злу. Якщо так, то я не сумніваюся в тому, що в нас однакові цінності – і національні, і загальнолюдські. Ми зобов'язані сповідувати всеукраїнські ідеї: державність, розвиток нації, народовладдя, соборність, рідна мова.

— Повсякчас утверджувати розвиток України на основі вічних цінностей – на підвалинах добра, людяності, порядності, взаємоповаги...

— Так, не ділити, розмежовувати, а об'єднувати. Це й покликана робити наша еліта, насамперед інтелігенція.

Розмову від
Микола СЛАВИНСЬКИЙ.